

ולכאורה, באופן כזה, רק **נשך**, חסרון ללוה, **איכא**, משום **דקא נכית ליה**, המלוה נושך ומחסר את הלוה, בכך **דקא שקיל מיניה** [שהוא לוקח מן הלוה] **מידי**, דבר, [עשרים פרוטות נוספות], **דלא יהיב ליה**, שאותו לא נתן לו המלוה.

ואילו **תרביית**, התרבות ממון, למלוה, **ליכא**. משום **דלית ליה רווחא**, אין לו שום רווח כספי מזה, כי מאחר שהוזלו הפרוטות, נמצא בסך הכל, כי **דנקא אוזפיה**, מעה כסף היתה ההלוואה שהלווהו, וגם בסך הכל, רק **דנקא שקיל מיניה**, ערך של מעה כסף הוא גובה ממנו היום, ולא יותר.

דוחה הגמרא: **סוף סוף**, גם במקרה הזה אין חילוק בין נשך ובין תרביית.

מקדימה כאן הגמרא חקירה יסודית בצורת הגדרת הריבית שאסרה תורה [ובחקירה זו תלויה גם ההלכה של פרוטות שהוזלו בין ההלוואה לפרעון]:

כי יש שתי אפשרויות להגדיר את הריבית:

האפשרות האחת היא, להגדיר את הריבית לפי שעת הקציצה. שאם בשעת הקציצה ביניהם היתה הקרן בסך מסויים, הרי כל מה שיתווסף עליה, יקרא עליו שם ריבית לעולם, גם אם בשעת הפרעון נעשית התוספת לחלק מהקרן, משום מה.

[וכמו כן להיפך, אם לפי שעת הקציצה לא היתה כאן ריבית, אלא רק בשעת הפרעון נתהוותה ריבית, אין זו ריבית מן התורה, ומותר].

והאפשרות השניה היא, להגדיר את הריבית לפי "שעת הפרעון". שאם בשעת הפרעון,

חלק מהסכום שקצצו ביניהם נעשה משום מה כ"תוספת" על הקרן, הרי גם אם בשעת ההלוואה לא היה בו משום ריבית, מכל מקום, אסור.

[והוא הדין להיפך, אם בשעת הפרעון אין התוספת מוגדרת כריבית, הרי היא מותרת, גם אם לפי שעת ההלוואה, היתה כאן התחייבות לתשלום נוסף על הקרן].

ועתה, ממה נפשך, איך שרק תכריע בספק הנזכר, לא תמצא אפשרות של "נשך בלי תרביית".

אי בתר מעיקרא אזלת! אם הנך מתייחס אל שעת הקציצה להגדרת הריבית, הרי במקרה הזה, זו היא ריבית ממש, על אף שלאחר מכן חל שינוי בערך המטבע. מאחר ובשעת הקציצה, כשהיו פרוטות הנחושת שוות מאה בדנקא, והוא התחייב בעשרים פרוטות נוספות, מוגדרת ההתחייבות הזאת כריבית!

ואם כן, בהתייחסות לשעת הקציצה, הרי **נשך**, והרי **תרביית**, גם הלוה נחסר עשרים פרוטות נוספות, וגם המלוה מרוויח אותן עשרים פרוטות?

ואי בתר בסוף אזלת! ואם הנך מתייחס אל שעת הפרעון כשעה המגדירה את הריבית, אם כן, **לא נשך איכא**, ולא **תרביית איכא**!

אין כאן ריבית כלל, לא מצד הלוה ולא מצד המלוה, מאחר והיום ערך המאה ועשרים פרוטות [דנקא], הוא כערך מאה הפרוטות [דנקא] שקיבל בהלוואה.

ואם כן, האיך סבור הנך לומר כי יש מושג של נשך בלא תרביית?